

ČIŠTĚNÍ ODPADNÍCH VOD CHEMICKOU OXIDACÍ HYDROXYLOVÝMI RADIKÁLY

LIBOR DUŠEK

*Ústav environmentálního a chemického inženýrství, Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice, Studentská 95, 532 10 Pardubice
libor.dusek@upce.cz*

Došlo 22.9.08, přepracováno 1.2.10, přijato 18.2.10.

Klíčová slova: hydroxylový radikál, procesy AOP, Fentonova oxidace, fotolýza, fotokatalýza

Obsah

1. Úvod
2. Procesy chemické oxidace využívající hydroxylový radikál
  - 2.1. Fentonova oxidace
  - 2.2. Modifikace Fentonovy oxidace
  - 2.3. Foto-Fentonova oxidace
  - 2.4. Fotokatalytická oxidace
  - 2.5. Fotolýza peroxidu vodíku UV zářením
  - 2.6. Procesy využívající ozon
3. Mechanismy ataku organického polutantu hydroxylovými radikály
4. Perspektivy využívání pokročilých oxidačních procesů při čištění průmyslových odpadních vod
5. Závěr

1. Úvod

Sanačních technologie používané při čištění odpadních vod a starých ekologických zátěží zaznamenaly rychlý rozvoj. Společným a často se vyskytujícím požadavkem podmiňujícím průmyslovou aplikaci je jejich schopnost odbourávat toxické a často také perzistentní organické polutanty, které vzdorují nebo přímo deaktivují tradičně používaný biologický stupeň, tvořící nedílnou součást většiny ČOV¹. Součástí nových technologií jsou obvyklé separační techniky^{2,3} (adsorpce, stripování, membránové procesy aj.) a procesy, které přímo rozkládají organické polutanty, využívající přitom obvykle chemické oxidace a redukce. Jsou-li výslednými produkty chemické oxidace organických polutantů CO₂, H₂O a další neškodné anorganické sloučeniny, hovoříme o mineralizaci organické matrice. Odpadní vody předupravené, nejlépe přímo v průmyslovém komplexu, technologií zahrnující proces chemické oxidace, pak mohou být dočištěny v ČOV běžným způsobem, aniž se likviduje aktivovaný kal.

V souvislosti s průmyslovou aplikací chemické oxidace odpadních vod se často vyskytují polutanty, které jsou obvyklými oxidačními činidly (KMnO₄, K₂Cr₂O₇ a Na₂S₂O₈) oxidovatelné pouze obtížně a částečně⁴. Je-li třeba snížit vodárenské ukazatele CHSK či TOC nebo dokonce je-li požadována mineralizace organické matrice, jsou pak postupy založené na těchto oxidačních činidlech prakticky bezcenné. Účinnost oxidovadla vyplývá z jeho oxidačního potenciálu (tab. I). Náchylnost polutantu k oxidaci vyjadřuje poměr ukazatelů BSK, CHSK_{Cr} a zejména TSK udávající spotřebu O₂ v mg l⁻¹ (cit.⁵⁻⁸).

2. Procesy chemické oxidace využívající hydroxylové radikály

Vývoj účinných oxidačních procesů vedl ke vzniku samostatné skupiny oxidačních technik označovaných jako pokročilé oxidační procesy (AOP, advanced oxidation processes)⁹⁻¹³. Ve stručnosti je lze charakterizovat těmito společnými znaky:

- bez ohledu na reakční mechanismus jsou reakčním činidlem vysoce reaktivní hydroxylové radikály OH[•],
- atak OH[•] na organický substrát je velice rychlý, rychlostní konstanty reakce druhého řádu dosahují hodnot 10⁶–10⁹ l mol⁻¹ s⁻¹,
- atak OH[•] se vyznačuje nízkou selektivitou, což dává předpoklad pro široké uplatnění AOP při předúpravě průmyslových odpadních vod s obsahem toxické organické matrice,
- AOP probíhají za normální teploty a tlaku, což s sebou přináší energetické úspory,
- možnost generovat OH[•] různými chemickými reakcemi dává procesům AOP potřebnou variabilitu při řešení praktických ekologických problémů,
- jelikož činidla potřebná pro tvorbu OH[•] radikálů jsou dosud drahá (O₃, H₂O₂), je ekonomické využívat procesy AOP na odpadní vody s hodnotou CHSK resp. TSK < 5000 mg l⁻¹, nebo je kombinovat s aerobním biologickým stupněm.

Je zřejmé, že širšímu rozšíření procesů AOP brání především ekonomický aspekt a je otázkou, jaké alternativní postupy lze použít. Pro vysoce toxické organické polutanty a CHSK > 5000 mg l⁻¹ přichází v úvahu proces mokré oxidace⁹, probíhající za zvýšených teplot (125 až 300 °C) a tlaků (0,5–20 MPa). Ekonomicky výhodný se tento proces stává při CHSK cca 20 g l⁻¹, kdy lze teplo uvolňované v průběhu oxidace využít pro ohřev reakční směsi. Při ještě vyšších hodnotách CHSK začíná mokrá oxidace konkurovat spalování odpadních vod, které je při CHSK vyšších než 200 g l⁻¹ ekonomicky jednoznačně zvýhodněno. Vraťme se ale nyní k technikám AOP a po-

Tabulka I

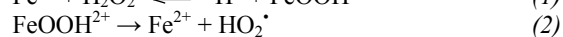
Přehled oxidačních činidel používaných pro úpravu vody a jejich standardních oxidačně-redukční potenciálů E° při teplotě 25 °C

Činidlo	Reakce	E° [V]
Fluor	$F_2 + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons 2HF(aq)$	3,03
Hydroxylové radikály	$OH^{\cdot} + H^+ + e^- \rightleftharpoons H_2O$	2,80
Singletový kyslík	$O^1 + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons H_2O$	2,42
Ozon	$O_3 + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons H_2O + O_2$	2,07
Peroxydisíran sodný	$S_2O_8^{2-} + 2e^- \rightleftharpoons 2SO_4^{2-}$	2,01
Peroxid vodíku	$H_2O_2 + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons 2H_2O$	1,78
Hydroperoxylový radikál	$2HOO^{\cdot} + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons 2H_2O + O_2$	1,70
Manganistan draselný	$MnO_4^- + 8H^+ + 5e^- \rightleftharpoons Mn^{2+} + 4H_2O$	1,68
Oxid chloričitý	$ClO_2 + 4H^+ + 5e^- \rightleftharpoons Cl^- + 2H_2O$	1,57
Dichroman draselný	$Cr_2O_7^{2-} + 14H^+ + 6e^- \rightleftharpoons 2Cr^{3+} + 7H_2O$	1,38
Chlor	$Cl_2 + 2e^- \rightleftharpoons 2Cl^-$	1,36
Kyslík rozpuštěný ve vodě	$O_2(g) + 4H^+ + 4e^- \rightleftharpoons 2H_2O$ $O_2(g) + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons H_2O_2$	1,22 0,68

píše si nejznámější reakční systémy. Jejich přehled uvádí tab. II.

2.1. Fentonova oxidace

Historicky nejstarším procesem AOP je bezesporu Fentonova reakce, pojmenovaná podle svého objevitele, britského chemického inženýra Henryho Johna Horstmana Fentona (1854–1929), který v roce 1890 objevil oxidaci činidlem obsahujícím ionty Fe^{2+} a peroxid vodíku. V literatuře je reakce často zmiňována v souvislosti s oxidačním odbouráváním etherů, alkoholů, fenolů, aldehydů, ketonů a dále aromátů včetně polycyklických, aminů či barviv, čehož se často využívá při odbarvování odpadních vod z textilního průmyslu^{15,51,52}. Velmi významným přínosem reakce pro chemickou předúpravu odpadních průmyslových vod je úspěšná oxidace organických halogenovaných látek, jako jsou PCB, chlorfenoly či alifatická chlorovaná rozpouštědla^{49,50}. Právě tato neselektivnost předurčuje Fentonovu reakci k čištění některých problematických typů průmyslových odpadních vod – např. z textilní výroby, či z farmaceutického nebo chemického průmyslu. Další výhodou je její malá náročnost na technologické vybavení. Potřebné chemikálie jsou relativně laciné, snadno dostupné a z pohledu zátěže pro životní prostředí neškodné. S rostoucím počtem prací se zdá, že reakční systém je složitější, než popisuje rovnice v tab. II. Při pH 2,5–3 byla pozorována také redukce iontů Fe^{3+} , rovnice (1) a (2):

Za těchto podmínek lze jako katalyzátor reakce v jistém smyslu považovat i samo železo. Kapacita zaříze-

ní musí vycházet z faktu, že nezbytná doba prodlevy v oxidačním reaktoru je nejméně 2–4 h (cit.^{2,3}). Oxidaci předchází úprava pH, prováděná nejčastěji vápenným mlékem, přičemž vysrážené soli např. $CaSO_4$, se oddělují sedimentací v usazovacích či filtračních. Z praxe přitom vyplývá, že nezbytná doba pro sedimentaci je alespoň 5–8 h (cit.²).

2.2. Modifikace Fentonovy oxidace

Se vzrůstajícím využitím Fentonovy reakce se hledají nové možnosti aplikace a přibývá podobných procesů, ale které již nelze označovat jako Fentonovu reakci. Typickými příklady jsou procesy využívající jako katalyzátor železo v jiném oxidačním stupni¹³, (Fe^0 , Fe^{3+}), jiné kovy (přechodné kovy jako Cu, Ti, Cr a Co)^{31–33}, popř. jiný zdroj radikálů (např. HOCl) nebo různé foto- a elektro-Fentonovy reakce⁵³.

2.3. Foto-Fentonova oxidace

Je známo, že Fentonova oxidace je silně urychlována UV zářením. To lze rozdělit podle energie resp. vlnové délky na UV-A (3,26–3,87 eV, 320–380 nm), UV-B (do 4,41 eV, 280 nm) a UV-C (do 6,52 eV, 190 nm). Do skupiny AOP procesů označovaných jako foto-Fentonova oxidace patří systémy $H_2O_2/Fe^{2+}/UV$, $H_2O_2/Fe^{3+}/UV$ nebo ozařovaný roztok peroxidu vodíku se solí tris(oxaláto)železitanu $H_2O_2/[Fe^{III}(C_2O_4)_3]^{3-}/UV$, jejichž reakční mechanismy shrnuje tab. II. Zatímco Fentonovo činidlo H_2O_2/Fe^{2+} je schopno využívat záření do cca 400 nm, systém H_2O_2/Fe^{3+} je schopen absorbovat záření do 550 nm. Oproti fotolýze lze tak při účasti Fe^{2+} a Fe^{3+} iontů využívat fotony s nižší energií. Třetí z uvedených systémů založený

Tabulka II
Přehled procesů AOP a vznik hydroxylových radikálů

Proces	Reakční systém	Reakce	Lit.
Fentonova oxidace	$\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^{2+}$	$\text{Fe}^{2+} + \text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}^{3+} + \text{OH}^- + \text{OH}^\bullet$	9, 15–30
Modifikovaná Fentonova oxidace	$\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^{3+}$ $\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^0$	$\text{Fe}^{3+} + \text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}^{2+} + \text{HO}_2^\bullet + \text{H}^+$ $\text{Fe}^0 + \text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}^{2+} + 2\text{OH}^-$	28–30
Foto-Fentonova oxidace	$\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^{2+}/\text{UV}$	$\text{Fe}^{2+} + \text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}^{3+} + \text{OH}^- + \text{OH}^\bullet$ $\text{Fe}(\text{OH})^{2+} + h\nu \rightarrow \text{Fe}^{2+} + \text{OH}^\bullet$	31–33
	$\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^{3+}/\text{UV}$ $\text{H}_2\text{O}_2/[\text{Fe}^{\text{III}}(\text{C}_2\text{O}_4)_3]^{3-}/\text{UV}$	$\text{Fe}^{3+} + \text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow \text{Fe}^{2+} + \text{HO}_2^\bullet + \text{H}^+$ $[\text{Fe}^{\text{III}}(\text{C}_2\text{O}_4)_3]^{3-} + h\nu \rightarrow [\text{Fe}^{\text{II}}(\text{C}_2\text{O}_4)_2]^{2-} + \text{C}_2\text{O}_4^{\bullet-}$ $\text{C}_2\text{O}_4^{\bullet-} + [\text{Fe}^{\text{III}}(\text{C}_2\text{O}_4)_3]^{3-} \rightarrow [\text{Fe}^{\text{II}}(\text{C}_2\text{O}_4)_2]^{2-} + \text{C}_2\text{O}_4^{2-} + 2\text{CO}_2$ $\text{C}_2\text{O}_4^{\bullet-} + \text{O}_2 \rightarrow \text{O}_2^{\bullet-} + 2\text{CO}_2$	34–40 9
Fotokatalytická oxidace	$\text{TiO}_2/\text{UV}/\text{O}_2$	$\text{TiO}_2 + h\nu \rightarrow \text{e}^- + \text{TiO}_2(\text{h}^+)$ $\text{e}^- + \text{O}_2 \rightarrow \text{O}_2^{\bullet-}$ $2\text{O}_2^{\bullet-} + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow 2\text{OH}^\bullet + \text{OH}^- + \text{O}_2$ $\text{TiO}_2(\text{h}^+) + \text{OH}^- \rightarrow \text{TiO}_2 + \text{OH}^\bullet$ $\text{TiO}_2(\text{h}^+) + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{TiO}_2 + \text{OH}^\bullet + \text{H}^+$	9
	$\text{TiO}_2/\text{UV}/\text{H}_2\text{O}_2$	$\text{TiO}_2 + h\nu \rightarrow \text{e}^- + \text{TiO}_2(\text{h}^+)$ $\text{TiO}_2(\text{h}^+) + \text{OH}^- \rightarrow \text{TiO}_2 + \text{OH}^\bullet$ $\text{H}_2\text{O}_2 + \text{e}^- \rightarrow \text{OH}^\bullet + \text{OH}^-$	41–45
	$\text{TiO}_2/\text{UV}/\text{S}_2\text{O}_2$	$\text{TiO}_2 + h\nu \rightarrow \text{e}^- + \text{TiO}_2(\text{h}^+)$ $\text{TiO}_2(\text{h}^+) + \text{OH}^- \rightarrow \text{TiO}_2 + \text{OH}^\bullet$ $\text{S}_2\text{O}_8^{2-} + \text{e}^- \rightarrow \text{SO}_4^{\bullet-} + \text{SO}_4^{2-}$	9, 14
Fotolýza	$\text{H}_2\text{O}_2/\text{UV}-\text{C}$	$\text{H}_2\text{O}_2 + h\nu \rightarrow 2\text{OH}^\bullet$ $2\text{H}_2\text{O}_2 + 2\text{OH}^\bullet \rightarrow \text{H}_2\text{O} + \text{HO}_2^\bullet$ $2\text{HO}_2^\bullet \rightarrow \text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$	9, 43 44 46
Procesy využívající ozon	O_3	$\text{O}_3 + 2\text{H}^+ + 2\text{e}^- \rightarrow \text{O}_2 + \text{H}_2\text{O}$ $\text{O}_3 + \text{H}_2\text{O} + 2\text{e}^- \rightarrow \text{O}_2 + 2\text{OH}^-$	9, 10,
	O_3/UV	$\text{O}_3 + h\nu(\lambda < 310\text{nm}) \rightarrow \text{O}_2 + \text{O}({}^1\text{D})$ $\text{O}({}^1\text{D}) + \text{H}_2\text{O} \rightarrow 2\text{OH}^\bullet$	47, 48
	$\text{O}_3/\text{H}_2\text{O}_2/\text{UV}$	$\text{H}_2\text{O}_2 \rightleftharpoons \text{HO}_2^- + \text{H}^+$ $\text{HO}_2^- + \text{O}_3 \rightarrow \text{HO}_2^\bullet + \text{O}_3^{\bullet-}$ $\text{HO}_2^\bullet \rightarrow \text{O}_2^{\bullet-} + \text{H}^+$ $\text{O}_2^{\bullet-} + \text{O}_3 \rightarrow \text{O}_3^{\bullet-} + \text{O}_2$ $\text{O}_3^{\bullet-} + \text{H}^+ \rightarrow \text{HO}_3^\bullet$ $\text{HO}_3^\bullet \rightarrow \text{OH}^\bullet + \text{O}_2$ $\text{OH}^\bullet + \text{O}_3 \rightarrow \text{HO}_2^\bullet + \text{O}_2$	9, 14
	$\text{Mn}^{3+}/(\text{COOH})_2/\text{O}_3$	$\text{Mn}^{\text{III}}(\text{COO})^{2-n} + \text{O}_3 + \text{H}^+ \rightarrow \text{Mn}^{\text{II}}(\text{COO})^{2-(n-1)} + 2\text{CO}_2 + \text{HO}_2^\bullet + \text{O}_2$	9

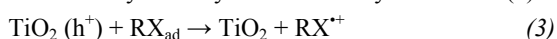
ⁱ $\text{TiO}_2(\text{h}^+)$ je aktivovaný katalyzátor obsahující elektronové vakance, ⁱⁱ $\text{O}({}^1\text{D})$ metastabilní excitovaný stav atomárního kyslíku s energií 1,97 eV

na komplexech železa s kyselinou šťavelovou v přítomnosti peroxidu vodíku se rovněž osvědčil při odbourávání organických polutantů, jako jsou benzen, toluen a xylen či methyl(ethyl)keton. Ozařováním komplexu / $[\text{Fe}^{\text{III}}(\text{C}_2\text{O}_4)_3]^{3-}$ v kyselém prostředí tak vzniká CO_2 a ion Fe^{2+} , který se může dále účastnit klasické Fentonovy oxidace. Systém je zvláště účinný při oxidaci polutantů, jež absorbují ve stejné oblasti spektra jako Fe^{3+} a H_2O_2 . Oproti předešlým systémům je spotřeba energie potřebná pro oxidaci snížena až o 80 %. To je způsobeno jednak absorpcí komplexu v rozmezí 200–400 nm, umožňující efektivní využití UV zdrojů, jednak vysokým kvantovým výtěžkem systému. Ten dosahuje hodnoty 1–1,2 oproti kvantovému výtěžku systému $\text{H}_2\text{O}_2/\text{Fe}^{2+}(\text{Fe}^{3+})/\text{UV}$ 0,15 (313 nm) resp. 0,017 (360 nm)¹⁰.

2.4. Fotokatalytická oxidace

Z mnoha prací je patrný trend využívat pro rozvíjející se sanační technologie některý z fotoprocusů AOP záření s $\lambda > 300$ nm. Ve většině případů však jde spíše o fotokatalýzu založenou na systému $\text{TiO}_2/\text{UV}/\text{O}_2$.

Jako katalyzátor zde vystupuje oxid kovu zvyšující oxidační účinek kyslíku. Z mnoha testovaných katalyzátorů se jako nejvýhodnější dosud jeví TiO_2 anatasového typu, vyznačující se při nízké ceně vysokou stabilitou a účinností. Ozáření katalyzátoru vzniká elektronový pár a vakance – viz tab. II. Katalyzátor tedy produkuje elektrony, které redukuje ve vodě rozpuštěné ionty kovů a kyslík, jež se přitom mění na superoxidový radikál $\text{O}_2^{\cdot-}$. Povrch katalyzátoru s aktivovanými elektronovými vakancemi adsorbují H_2O nebo OH^- ionty a produkuje $\text{OH}^{\cdot}$. Kromě ataku $\text{OH}^{\cdot}$ může být v některých případech na povrchu katalyzátoru adsorbovaný organický substrát oxidován přímo aktivovaným katalyzátorem ve smyslu rovnice (3):

kde $\text{TiO}_2(\text{h}^+)$ je aktivovaný katalyzátor obsahující elektronové vakance.

Většina prací studující fotokatalytické procesy se zaměřuje na využití sluneční energie^{43–46}. V současnosti probíhá i výzkum s dopovaným TiO_2 , ovšem dosud nejsou známy příklady aplikace při čištění průmyslových odpadních vod⁴⁷.

2.5. Fotolýza $\text{H}_2\text{O}_2/\text{UV}-\text{C}$

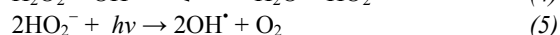
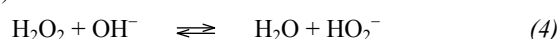
Fotolýza za přítomnosti peroxidu vodíku představuje vysoce účinný oxidační proces⁹, jsou-li splněny tyto předpoklady:

- organické polutanty jsou ve vodě rozpustné,
- koncentrace peroxidu vodíku překračuje hodnotu cca 0,1 %,
- je použit zdroj UV záření s $\lambda < 280$ nm.

Při splnění výše uvedených podmínek se dle uvedeného mechanismu (tab. II) homolyticky štěpí peroxidové vazby a vznikají dva molární ekvivalenty $\text{OH}^{\cdot}$. Účinnost štěpení ve vodě je oproti vzduchu snížena vlivem solvata-

ce molekul H_2O_2 , v důsledku čehož klesá kvantový výtěžek na cca 0,5 (cit.¹⁰). Hydroxylové radikály zanikají atakem další molekuly peroxidu za vzniku superoxidového radikálu $\text{HO}_2^{\cdot}$. Nevýhodou systému $\text{H}_2\text{O}_2/\text{UV}-\text{C}$ je nízký molární absorpční koeficient $\epsilon_{\text{H}_2\text{O}_2}$ ve vodě, který při 254 nm činí pouze $18,6 \text{ l mol}^{-1} \text{ cm}^{-1}$. To snižuje efektivitu využití zdroje UV-C zvláště, když organický polutant současně působí jako vnitřní optický filtr^{9,10}.

Rychlost fotolýzy H_2O_2 může být vyšší za přítomnosti OH^- iontů, které produkují peroxidové aniony HO_2^- , jejichž $\epsilon_{\text{HO}_2^-}$ ve vodě je $240 \text{ l mol}^{-1} \text{ cm}^{-1}$ při 254 nm (4) a (5):

2.6. Procesy využívající ozon

Ozon jako prostředek úpravy vody není novou technologií. Počátky jeho využití sahají do přelomu 19. a 20. století. Zvláště v posledních 20 letech velmi pokročily technologie výroby ozonu a tím i jeho efektivnější využití. Ozon je uznáván jako neúčinnější prostředek oxidace ve vodárenství. V odůvodněných případech jej lze doplnit dávkou H_2O_2 nebo UV zářením za účelem velice rychlé a masivní oxidace s výraznější spoluúčasti $\text{OH}^{\cdot}$. V praxi bývá tato technologie označována jako „peroxonová“ a lze jí odstranit např. dusitany, kyanidy, sirovodík a je-li $\text{pH} > 9$, pak i amoniak^{2,4}.

Nejjednodušší systémy $\text{O}_3/\text{H}_2\text{O}_2$ a $\text{O}_3/\text{H}_2\text{O}_2/\text{UV}$ potřebují pro dostatečnou účinnost alkalické prostředí^{9,10}, (tab. II). Rozklad ozonu doprovází vznik $\text{OH}^{\cdot}$, přičemž jako iniciátor řetězové radikálové reakce vystupuje $\text{OH}^{\cdot}$. Reakční mechanismus současně napovídá, že v kyselém prostředí je nezbytná přítomnost H_2O_2 .

Použití systému O_3/UV zahrnuje sycení odpadní vody ozonem za současného ozařování nízkotlakou rtuťovou výbojkou. Výhodou je, oproti použití peroxidu vodíku, vysoký absorpční koeficient $\epsilon_{\text{O}_3} = 3600 \text{ l mol}^{-1} \text{ cm}^{-1}$ při 254 nm. Nezanedbatelnou výhodou je při srovnávání s H_2O_2 i větší šířka absorpčního pásu, což se projevuje vyšší účinností při oxidaci aromatických sloučenin, které ve vodě mohou působit jako vnitřní optický filtr¹⁰.

Dalším systémem využívajícím ozon je $\text{Mn}^{3+}/(\text{COOH})_2/\text{O}_3$. Jeho výhodou je vznik $\text{OH}^{\cdot}$ při $\text{pH} > 4$. Reakce spočívá v oxidaci kyseliny šťavelové ozonem za katalýzy ionty Mn^{2+} a vzniku štavelanu di a tri manganitého, hydroxylového radikálu, kyslíku a oxidu uhličitého. Tento systém, popisovaný Andreozzim^{54,55}, prokázal účinnost přes 98 % i pro vysoce rezistentní polutanty, např. pyrazin a pyridin.

3. Mechanismy reakce organického polutantu s hydroxylovými radikály

V uvedených procesech AOP vystupuje po fluoru nejsilnější oxidovadlo – hydroxylový radikál, (tab. I). Ačkoliv jde o částici s krátkou dobou života, její reaktivita je

Tabulka III

Rychlostní konstanty reakcí druhého řádu ozonu a hydroxylových radikálů s organickými polutanty

Polutant	Rychlostní konstanta [$l \text{ mol}^{-1} \text{ s}^{-1}$]	
	k_{O_3}	$k_{OH\cdot} \times 10^{-9}$
Benzen	2	7,8
Toluen	14	7,8
Chlorbenzen	0,75	4
Trichlorethen	17	4
Tetrachlorethen	< 0,1	1,7
Butan-1-ol	0,6	4,6
Propan-2-ol	0,2	3,4
2-Methylpropan-2-ol	0,03	0,4

extrémně vysoká – rychlostní konstanty pro reakce druhého řádu s organickým substrátem dosahují hodnot $10^9 l \text{ mol}^{-1} \text{ s}^{-1}$, (tab. III).

Organický polutant může být napaden třemi způsoby:

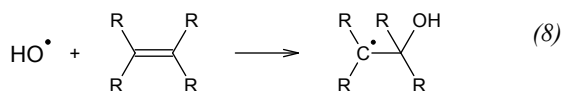
- atakem $OH\cdot$ doprovázeným přenosem protonu,
- atakem $OH\cdot$ ve smyslu elektrofilní adice,
- atakem $OH\cdot$ za současně probíhajícího přenosu elektronu.

Při ataku $OH\cdot$ doprovázeném přenosem protonu se z polutantu stává organický radikál, který dále reaguje s O_2 za vzniku peroxyradikálu:

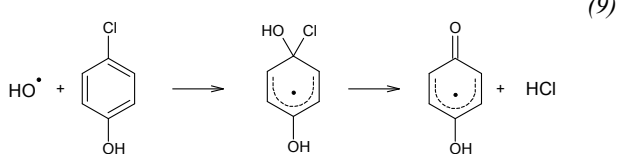

Následující řetězové reakce s radikálovým mechanismem vedou ke vzniku CO_2 , H_2O a anorganických solí.

Obsahuje-li polutant dvojnou vazbu, uplatňuje se elektrofilní adice:

Tímto mechanismem se vysvětluje např. dechlorace jinak obtížně odbouratelných chlorfenolů:

Kromě atomu vodíku může hydroxylový radikál z polutantu odtrhnout také elektron:

Tento mechanismus je upřednostněn, pokud molekula polutantu nemá dvojnou vazbu, obsahuje vazby C-X (kde X je halogen) nebo je stericky stíněna.

4. Perspektivy využívání AOP procesů při čištění průmyslových odpadních vod

Mnoho procesů AOP využívá UV záření, avšak sama fotooxidace UV/ O_2 je zpravidla účinná při použití ionizujícího (energie > 5 eV) nebo polychromatického UV záření. Organická molekula se při absorpci záření dostává do excitovaného stavu C^* , rovnice (11). Při reakci s O_2 probíhají rekombinace radikál-iontů, vznikají superoxidové radikálanionty, rovnice (12) či dochází k homolýze vazeb R-X, rovnice (13) a reakci radikálů s kyslíkem, rovnice (14):

Homolýza vazby C-X u vysoce halogenovaných alifatických sloučenin vyžaduje vysoké dávky UV záření o energii převyšující 6,5 eV ($\lambda < 190 \text{ nm}$) pro vazbu C-F a 5,5 eV (225 nm) pro vazbu C-Cl.

Nízkotlaká rtuťová výbojka je zdrojem UV-C záření o vlnové délce 253,7 nm, které je samo pro odstranění většiny organických polutantů nedostatečně účinné. Proto je tento zdroj v praxi kombinován s H_2O_2 , O_3 a často ještě s katalyzujícími ionty Fe^{2+} , Fe^{3+} , Mn^{3+} nebo TiO_2 . Úlohu oxidovačla přebírá radikál $OH\cdot$. Za těchto okolností lze z odpadní vody odstranit halogenovaná rozpouštědla (CCl_4 , $CCl_2=CHCl$, CCl_3CH_3 , CHF_3 , $CHCl_3$, $CHCl_2Br$, $CHClBr_2$, $CHBr_3$), ale také aromatické sloučeniny jako je chlorbenzen, 2,5-dichlorbenzen, 1,2,4-trichlorbenzen, 2-chlorfenol, 2,5-dichlorfenol, *m*-kresol, 2,5-dimethylfenol, 4-nitrofenol a mnoho dalších. Z výzkumu je přitom patrné, že pro odstranění halogenovaných látek jsou nejvhodnějšími zdroji UV-C speciální středotlaké rtuťové výbojky dopované sodíkem nebo nízkotlaké rtuťové výbojky s xenonem emitující záření $\lambda = 222 \text{ nm}$.

Energie záření UV-A a UV-B je pro odbourávání většiny organických látek přímou fotolýzou nedostatečná. Přesto existuje mnoho prací studujících možnost využití solární energie pomocí reaktorů s parabolickým kolektorem slunečního záření (CPC, compound parabolic collectors)⁶⁶ a některého z fotokatalytických systémů, (tab. III). Zajímavá je z tohoto pohledu např. práce popisující výsledky z pilotního projektu využívající reaktory s CPC pro odbourávání problematických pesticidů¹².

Mnoho prací popisuje úspěšné použití fotolýzy při aplikaci polychromatického záření, jakým je např. dostupná středotlaká rtuťová výbojka emitující záření v oblasti 254–400 nm. Toho lze využít jak pro generaci radikálů $OH\cdot$, tak pro přímou excitaci organických molekul absorbujících v této oblasti spektra, jako jsou např. benzen, toluen, xylen, dinitrotoluen nebo 2-chlorfenol.

Při studiu prací využívajících pro vytvoření radikálů $OH\cdot$ Fentonovu reakci nebo nějakou z jejich četných modifikací lze dospět k závěru, že proces AOP patří v praxi mezi nejvyužívanější. Je to dáno především dostupností potřebných chemikálií a nízkými investičními náklady. Výsledná účinnost závisí na několika klíčových faktorech.

Tabulka IV

Příklady využití procesů AOP při čištění odpadních vod z průmyslu a zemědělství

Oblast aplikace	Polutant / koncentrace [mg l^{-1}]	Reakční systém	Oxidovadlo; katalyzátor/ koncentrace [mg l^{-1}]	pH	Účinnost [%]	Lit.	
Farmaceutický a chemický průmysl	2-fenyl-2-methylglycin (500)	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$	H_2O_2 (200–500) Fe^{2+} (2–20)	6–7,5	95	56	
	Metronidazol	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-UV-C}$	H_2O_2 (850–3400)	4–6	5–41	59	
	Prokain Penicilin G	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{3+}\text{-UV}$	H_2O_2 (850) Fe^{3+} (82)	cca 3	14–56	60	
	Rhodamin B Methylenová modř Akridinová oranž	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{3+}\text{-UV}$	H_2O_2 (25) Fe^{3+} (5)	2,7–6	80–99	57	
Textilní a barvářský průmysl, odbarvování odpadních vod	Reactive Blue 160 (7)	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-UV-C}$	H_2O_2 (680)		92–95	43	
	Reactive Yellow 84	$\text{TiO}_2\text{-UV-A}$	H_2O_2 (150)	3–11	80–95	43	
	Reactive Yellow 138:1 (15)		TiO_2 (1000)		69–75		
	Reactive Blue 4 (30)	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-UV-C}$ $\text{TiO}_2\text{-UV-A}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$	H_2O_2 (680) Fe^{2+} (6)	3,6	30–52	45	
	Reactive Red 45	$\text{UV-H}_2\text{O}_2\text{-O}_3$	H_2O_2 (350)	3–11	61	46	
	Reactive Yellow 14	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$ $\text{TiO}_2\text{-UV-A}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-UV-C}$	H_2O_2 (170-850) TiO_2 (4000) Fe^{2+} (28)	3–5	42–97 91 35–97 88	44	
Pesticidy Herbicidy	Kyselina (2,4,5-trichlorfenyl) octová (53-266 ppm)	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}$	H_2O_2 (500–1800) Fe^{2+} (28–110)	2–4	95–99 47–67	58	
	Endosulfan (10) Thiodan (10) Formetanate (10)	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$	Fe^{2+} (14–28)	2,8	>80	61	
	Dicorzol Pyrimethanil Scala Acrinatrín Rufast Lufenuron Match Abamectin Vertimec	$\text{TiO}_2\text{-UV-O}_2$	H_2O_2 (510) TiO_2 (200)	2,7– 3,1	>90	41	
	Imidacloprid Confidor Oxamyl Vydate Propamocarb	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-UV-C}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$ $\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{3+}\text{-UV}$	H_2O_2 (306) Fe^{2+} (0,5) Fe^{3+} (0,5)	2–4 5	85 87 57 90	11	
	Sanace ropný a ropných látek z moře a odpadních vod	Nafta	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}\text{-UV}$	H_2O_2 (170–6800) Fe^{2+} (0,55–55)	3	99	62 30
	Surová ropa (32 g l ⁻¹) Ropné látky	$\text{H}_2\text{O}_2\text{-Fe}^{2+}$	H_2O_2 (13–136 g l ⁻¹) Fe^{2+} (2,7–27 g l ⁻¹)	2–6	>97	63–66	

pH reakčního prostředí

Jsou-li všechny reaktanty ve vodě rozpuštěny a jako zdroj železa použit $\text{FeSO}_4 \cdot 7 \text{H}_2\text{O}$, FeCl_3 nebo ve vodě rozpustný organický komplex železa, je proces neúčinnější při pH v rozmezí 2–4. V méně kyselém prostředí rapidně klesá jak rychlost, tak i účinnost oxidace. Současně se v závislosti na koncentraci Fe iontů začíná při pH 3,7–6,2 vylučovat $\text{Fe}(\text{OH})_3$ a peroxid vodíku se rozkládá na vodu a kyslík. Volba vyššího pH 6–7 se pro oxidaci modifikovanou Fentonovou reakcí v literatuře objevuje méně a souvisí s použitím kovového železa anebo Mohrovy soli $(\text{NH}_4)_2\text{Fe}(\text{SO}_4)_2 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$.

Forma katalyzátoru

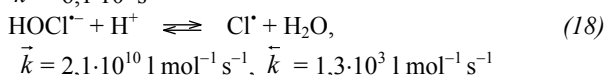
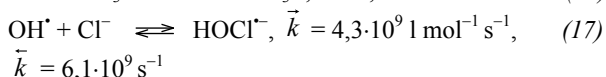
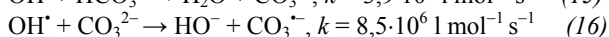
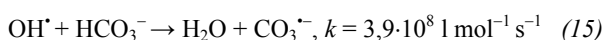
Při homogenním uspořádání jsou zdrojem železnatých iontů jednoduché anorganické soli, vzácněji železo vázané v komplexech. Při heterogenním procesu je železo převážně v pevné fázi – např. ve formě oxidů nebo v imobilizované formě na nosiči či ve formě hoblin, třísek nebo prášku.

Poměr $\text{Fe}/\text{H}_2\text{O}_2$

Reakční rychlost oxidace polutantu má tendenci růst se zvyšující se koncentrací peroxidu vodíku, který je zdrojem radikálu $\text{OH}^\cdot$. Železo plní roli katalyzátoru. Z toho vyplývá, že oxidace nastává, je-li koncentrace železnatých iontů menší než koncentrace peroxidu vodíku. Pokud by koncentrace železa použitého pro reakci přesáhla koncentraci H_2O_2 , oxiduje se nejprve železo za vzniku Fe^{3+} a při vhodném pH koaguluje $\text{Fe}(\text{OH})_3$. Ionty Fe^{2+} nemají vliv jen na tvorbu hydroxylových radikálů, ale podílí se také na jejich zachytávání. Poměr $\text{Fe}^{2+}/\text{H}_2\text{O}_2$ tedy ovlivňuje jak rychlost vzniku, tak i záchyt hydroxylových radikálů. V praxi se tento poměr obvykle volí v rozpětí 1/5 až 1/10.

Koncentrace lapačů $\text{OH}^\cdot$

Rychlost rozkladu polutantu Fentonovým činidlem klesá za přítomnosti určitých aniontů, které zachycují hydroxylové radikály, nebo tvoří s $\text{Fe}^{(III)}$ nereaktivní komplexy. Za určitých podmínek tak mohou působit např. anionty HCO_3^- , CO_3^{2-} či Cl^- :

5. Závěr

Přes výše uvedené technické problémy a omezení procesy AOP pronikají stále více do sanačních technologií. Z tab. IV je patrné, že se s nimi můžeme v praxi setkat při odbarvování odpadních vod z výroben textilních barviv a pigmentů, z barviren a z provozů textilního a kožedělného průmyslu. Další možné využití představuje čištění odpadních vod z chemických a farmaceutických provozů, likvidace úniků ropných látek do vodoteče nebo odbourávání agrochemikálií, vyplavených ze zemědělské půdy.

Seznam zkratek

AOP	pokročilé oxidační procesy (advanced oxidation processes)
ČOV	čistírna odpadních vod
CHSK	chemická spotřeba kyslíku
TOC	celkový organický uhlík (total organic carbon)
BSK	biochemická spotřeba kyslíku
CHSK _{Cr}	chemická spotřeba kyslíku stanovená dichromanem draselným
TSK	teoretická spotřeba kyslíku
PCB	polychlorované bifenyly

Tato práce vznikla za podpory výzkumného záměru MŠMT VZ 0021627502.

LITERATURA

- Vácha R., Horváthová V., Vysloužilová M., Čechmáneková J.: Chem. Listy 101, 811 (2007).
- Hendricks D.: *Water Treatment Unit Processes*. CRC Press Taylor&Francis Group, Boca Raton 2006.
- Matějí V. (ed.): *Kompendium sanačních technologií*. Vodní zdroje Ekomonitor s. r. o., Chrudim 2006.
- Pitter P.: *Hydrochemie*. 3.vydání. VŠCHT, Praha 1999.
- ČSN EN ISO 9888: Jakost vod – Hodnocení aerobní biologické rozložitelnosti organických látek ve vodním prostředí – Statická zkouška (Zahn-Wellensova metoda) (březen 2000).
- ISO 8245:1999 Water quality – Guidelines for the determination of total organic carbon (TOC) and dissolved organic carbon (DOC).
- TNV 75 7520: Jakost vod – Stanovení chemické spotřeby kyslíku dichromanem (CHSK_{Cr}) (1998) – odvětvová technická norma vodního hospodářství.
- Gajdo L., Munka K., Karácsonyová M., Dercó J.: Chem. Listy 101, 480 (2007).
- Legrini O., Oliveros E., Braun A. M.: Chem. Rev. 93, 671 (1999).
- Andreozzi R., Caprio V., Insola A., Marotta R.: Catal. Today 53, 51 (1999).
- Badawya M.I., Ghalyb Y., Gad-Allaha T. A.: Desalination 194, 166 (2006).

12. Malato S., Blanco J., Vidal A., Alarc D., Maldonado M. I., Caceres J., Gernjak W.: *Sol. Energy* 75, 329 (2003).
13. Kubal M., Janda V., Beneš P., Hendrych J.: *Chem. Listy* 102, 493 (2008).
14. Gogate R. P., Pandit A. B.: *Adv. Environ. Res.* 8, 501 (2004).
15. Modirshahla N., Behnajady M.A., Ghanbary F.: *Dyes Pigm.* 73, 305 (2007).
16. Muruganandham M., Swaminathan M.: *Dyes Pigm.* 63, 315 (2004).
17. Lucas M.S., Peres J. A.: *Dyes Pigm.* 71, 236 (2006).
18. Liu R., Chiu H.M., Shiao Ch. S., Yeh R. Y., Hung Y.: *Dyes Pigm.* 73, 106 (2007).
19. Xu X. R., Li H.B., Wang W. H., Ji-Dong Gu: *Chemosphere* 57, 595 (2004).
20. Kavitha V., Palanivelu K.: *J. Photochem. Photobiol., A* 170, 83 (2005).
21. Ghiselli G., Jardim W. F., Litter M. I., Mansilla H.: *J. Photochem. Photobiol., A* 167, 59 (2004).
22. Lu M. Ch., Lin Ch. J., Liao Ch. H., Juany R., Ting W.: *Adv. Environ. Res.* 7, 667 (2003).
23. Riga A., Soutsasb K., Ntampeglotisa K., Karayannisa V., Papapolymeroua G.: *Desalination* 211, 72 (2007).
24. Piereza M., Torradesa F., Domenechb X., Peralb J.: *Water Res.* 36, 2703 (2002).
25. Merkofer M., Kissner R., Hider R. C., Brunk F.T., Koppenol W.H.: *Chem. Res. Toxicol.* 19, 1263 (2006).
26. Kušič H., Božič A.L., Koprivanac N.: *Dyes Pigm.* 74, 380 (2007).
27. López-Cueto G., Ostra M., Ubide C., Zuriarrain J.: *Anal. Chim. Acta* 515, 109 (2004).
28. Flores Y., Flores R., Gallegos A.: *J. Mol. Catal., A: Chem.* 281, 184 (2008).
29. Anotaiia J., Lub M., Chewpreecha P.: *Water Res.* 40, 1841 (2006).
30. Millioli V. S., Freire D., Cammarotaa M.C.: *J. Hazard. Mater., B* 103, 79 (2003).
31. Jiříček M., Ondra R., Janda V.: *Chem. Listy* 101, 176 (2007).
32. Minero C., Pelizzetti E., Malato S., Blanco J.: *Chemosphere* 26, 2103 (1993).
33. Turchi C.S., Ollis D.F.: *J. Catal.* 122, 178 (1990).
34. Bauer R., Fallmann H.: *Res. Chem. Intermed.* 23, 341 (1997).
35. Kiwi J., Pulgarin C., Peringer P.: *Appl. Catal., B* 335 (1994).
36. Pignatello J. J.: *Environ. Sci. Technol.* 26, 944 (1992).
37. Safarzadeh A. A., Bolton J.R., Cater S.R.: *J. Adv. Oxid. Technol.* 1, 18 (1996).
38. Tang W.Z., Huang C.P.: *Environ. Sci. Technol.* 17, 1371 (1996).
39. Pignatello J.J., Liu D., Huston P.: *Environ. Sci. Technol.* 33, 1832 (1999).
40. Kusic H., Koprivanac N., Srsan L.: *J. Photochem. Photobiol., A* 181, 195 (2006).
41. Malato S., Blanco J., Vidal A., Richter Ch.: *Appl. Catal., B* 37, 1 (2002).
42. San N., Hatipoglu A., Koçtürk G., Çınar Z.: *J. Photochem. Photobiol., A* 146, 189 (2002).
43. Alatona I. A., Balcioglu I. A., Bahnemann D. W.: *Water Res.* 36, 1143 (2002).
44. Muruganandham M., Swaminathan M.: *Sep. Purif. Technol.* 48, 297 (2006).
45. Duran A., Monteagudo J.M.: *Water Res.* 41, 690 (2007).
46. Peternel I., Koprivanac N., Kusic H.: *Water Res.* 40, 525 (2006).
47. Dominguez J.R., Beltrán J., Rodríguez O.: *Catal. Today* 101, 389 (2005).
48. Ruppert G., Bauer R.: *Chemosphere* 28, 1447 (1994).
49. Lipczynska-Kochany E., Sprah, G., Harms S., 1995.: *Chemosphere* 30, 9 (1995).
50. Lu, M. C., Chen, J. N., Chang, C. P.: *Chemosphere* 35, 2285 (1997).
51. Mahmoodia N.M., Arami M., Limaee N. Y., Gharanjig K., Ardejani F. D.: *Colloids Surf., A* 290, 125 (2006).
52. Wu Ch. H.: *Dyes Pigm.* 77, 24 (2008).
53. Flox Ch., Ammar S., Arias C., Brillas E., Zavala V. V., Abdelhedi R.: *Appl. Catal., B* 67, 93 (2006).
54. Andreozzi R., Caprio V., Insola A., D'Amore M.G.: *Water Res.* 26, 917 (1992).
55. Andreozzi R., Caprio V., D'Amore M.G., Insola A.: *Environ. Technol.* 16, 885 (1995).
56. Oller I., Malato S., Sanchez-Pérez J. A., Gernjak W., Maldonado M. I., Pérez-Estrada L. A., Pulgarin L. A.: *Catal. Today* 122, 150 (2007).
57. Tao X., Sua J., Wang L., Chenc J. F.: *J. Mol. Catal., A: Chem.* 280, 196 (2008).
58. Boye B., Morieme D. M., Brillas E.: *J. Electroanal. Chem.* 557, 135 (2003).
59. Johnson M. B., Mehrvar M.: *Ind. Eng. Chem. Res.* 47, 6525 (2008).
60. Alaton A., Gurses F.: *J. Photochem. Photobiol., A* 165, 165 (2004).
61. Fallmann H., Krutzler T., Bauer R., Malato S., Blanco J.: *Catal. Today* 54, 309 (1999).
62. Amélia S., Galvão O., Mota L.N., Douglas N. S., Moraes J. CH., Nascimento A. O., Chiavone-Filho O.: *Sci. Total Environ.* 367, 42 (2006).
63. Watts R. J., Kong S., Dippre M., Barnes W. T.: *J. Hazard. Mater.* 41, 105 (1994).
64. Watts R. J., Foyer M.K., Kong S. H., Teel A. L.: *J. Hazard. Mater., B* 69, 229 (1999).
65. Watts R. J., Haller D.R., Jones A.P., Teel A.L.: *J. Hazard. Mater., B* 76, 73 (2000).
66. Goswami D. Y., Böer K. W. (ed.): *Advances in Solar Energy*, s. 165. American Solar Energy Society, USA 1995.

L. Dušek (*Institute of Environment Protection, Faculty of Chemical Technology, University of Pardubice*):
Purification of Wastewater Using Chemical Oxidation Based on Hydroxyl Radicals

This paper reviews advanced oxidation processes (AOP) such as Fenton, Fenton-like, photo-assisted Fenton processes, photocatalysis and photolysis process. All AOP

are characterised by exploiting the highly reactive $\text{OH}^\bullet$, which are suitable for degradation of organic pollutants. The organic radicals are generated by photolysis of the organic matrix or by reaction with $\text{OH}^\bullet$. These radical intermediates subsequently react with dissolved molecular oxygen to afford peroxy radicals and peroxides, which speed up the overall degradation process, and lead to total mineralization.